

Kansanedustaja Sanna Perkiön raportti

PUHTAAN YMPÄRISTÖN JA KESTÄVÄN TALouden SUOMI

KOKOOMUKSEN
EDUSKUNTARYHMÄ

Sisällysluettelo

Esipuhe	5
Johdanto	6
1 Uutta työtä ihmiskunnan suurista ympäristöhaasteista	8
1.1 Uutta työtä ympäristöstä ja energiasta	8
1.2 Teollistamista ympäristön ehdoilla – kohti palveluja ja teknologiaa	10
1.3 Ilmastomyönteistä energiaa - kohti hiilineutraalia taloutta	12
2. Käytämme luonnonvaroja säästeliäästi	13
2.1 Luonnonvarojen harkittu hyödyntäminen ja suojeleminen	13
2.2 Maankäyttö - metsiemme ja soidemme kestävä tulevaisuus	13
2.3 Teknologiajohtajana kohti ekotehokasta kierrätystaloutta	15
2.4 Julkinen sektori ympäristötalkoisiin	16
3. Suojelemme luontoa	18
3.1 Luonnosta virkistymistä ja hyvinvointia	18
3.2 Luonnon monimuotoisuutta suojeltava	20
3.3 Järvien, pohjaveden ja maaperän saastumista ehkäistävä ennalta	22
4. Itämeri puhtaaksi	24
4.1 Itämeren suojeleminen maatalouden haasteeksi	24
4.2 Itämeren suojeleminen EU- ja ulkopoliittikan keskiöön	27
5. Lisäämme ympäristötietämystä	28
5.1 Ympäristötutkimuksella parempaa tietoa ja ratkaisuja	28
5.2 Kansalaisen ympäristötiedot ajan tasalle	28
6. Parannamme elinympäristöä	31
6.1 Viihtyisyyttä kaupunkeihin, kyliin ja maalaismaisemaan – pois Ruma-Suomesta	31
6.2 Terveellisyyttä elinympäristöön, asumiseen ja työpaikoille	32
6.3 Ruokapöytään ekologisuutta ja eläimille hyvinvointia	34
6.4 Sujuvasti liikkuen paikasta toiseen	35
7. Talouden keinot palvelemaan ympäristöä	38
7.1 Taloudelle ympäristömittarit	38
7.2 Verojen, maksujen ja tukien ympäristöuudistus	39
7.3 Markkinaehtoiset ohjaukeinat – päästökauppa, luonnonarvokauppa	40
7.4 Pääomia ja sijoittamista ympäristöliiketoimintaan	40
8. Suomen ulkopoliittikka ympäristön asialle	43
8.1 Kaikki maat mukaan ilmastopoliittikkaan	43
8.2 Kehitysyhteistyötä ilmastonmuutokseen	44
8.3 Ulkomaankauppa ympäristöliiketoiminnan asialle	46
Lähteet ja taustamateriaali	47

Kansanedustaja Sanna Perkiön raportti

PUHTAAN YMPÄRISTÖN JA KESTÄVÄN TALOUDEN SUOMI

2011

Kokouksen eduskuntaryhmän ympäristöraporttityöryhmä on valmistellut raporttia tammikuusta 2010 alkaen. Työryhmän puheenjohtajana on toiminut kansanedustaja Sanna Perkiö. Työryhmän työhön ovat osallistuneet kansanedustajat Sirpa Asko-Seljavaara, Leena Harkimo, Timo Heinonen, Ulla Karvo, Pertti Salolainen ja Anne-Mari Virolainen, erityisavustaja Kristiina Kokko, ympäristöpoliittinen sihteeri Aino Salo sekä kansanedustajan avustajat Leo Svahnback, Hannamiina Tanninen ja Tommi Uitti.

Esipuhe

Ympäristön tilan muutos on globaali haaste, johon meidän tulee vastata. Väestönkasvu, luonnonvarakilpailu, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos vaativat meiltä uusia innovaatioita. Ympäristöltään verrattain puhtaan ja luonnonvaroiltaan rikkaana maana Suomen on mahdollista kehittää ratkaisuja globaaleihin ongelmiin.

Ympäristöpolitiikkaa tarvitaan kaikilla tasoilla. Haasteenamme on esimerkiksi lisääntyvä metsien hyödyntäminen, joka vaikuttaa luonnon monimuotoisuuteen ja metsiemme tulevaisuuteen. Lähialueilla suuria ympäristövaikutuksia aiheuttaa toiminnan lisääntyminen Itämerellä ja sen valuma-alueilla. Kansainvälisesti ympäristöpoliittiset sopimukset nousevat yhä tärkeämmiksi, ja Suomen on oltava aktiivisesti mukana näissä neuvottelupöydissä.

Ympäristöpolitiikan suuntaa ohjaa ratkaisevasti näkemys yhteiskunnasta. Miten suomalainen elää tulevaisuudessa? Näkemyksemme mukaan suomalainen elää edelleen läheisessä suhteessa luontoon ja luontoa kunnioittaen. Asuminen ja elintavat muuttuvat terveellisemmiksi ja vähemmän ympäristöä kuormittaviksi. Apuna on uusi teknologia.

Tulevaisuuden Suomi on kestävä kehityksen teollisuusmaa, joka ratkaisee osaamisellaan maailman merkittävimpiä ympäristöongelmia. Ympäristöratkaisut työllistävät suomalaisia yhä enemmän. Suomi on tulevaisuudessa myös maa- ja metsätalousmaa. Näitä elinkeinoja on harjoitettava siten, että pidämme vesistömme puhtaina ja metsämme elinvoimaisina.

Ympäristö on suuri haaste myös politiikalle. Päätöksenteon on yhä enemmän perustuttava tieteelliseen tietoon ympäristövaikutuksista. Päätäjät kantavat vastuun siitä, että tehdyt päätökset hyödyttävät yhteiskuntaa kokonaisuutena. Julkisen talouden kestävyysvaje vaatii myös ympäristöpolitiikalta vaikuttavuutta ja tehokkuutta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän ympäristötyöryhmä osoittaa tällä raportilla Suomelle askelia kohti ympäristö- ja energia-alan uusia työpaikkoja sekä kohti puhtaampaa ympäristöä ja paremmin ympäristön huomioivaa elintapaa ja taloutta.

Raportissa käsitellään laaja-alaisesti ympäristöpolitiikan kysymyksiä ja esitetään toimenpide-ehdotuksia keskustelun avaamiseksi.

Helsingissä

Sanna Perkiö, kansanedustaja, tekniikan tohtori

Ympäristöraporttityöryhmän puheenjohtaja

Kansallisen Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Johdanto

SUOMI KÄRKIPAICOILLA – YMPÄRISTÖ HYVÄSSÄ TILASSA

Suomen ympäristöasiat on kansainvälisesti vertailtuna hyvin hoidettu. Vuonna 2009 OECD arvioi Suomen ympäristöpolitiikan tuloksellisuutta. Sen mukaan Suomi on viimeisen vuosikymmenen aikana edistynyt esimerkiksi päästöjen vähentämisessä ja veden käytössä. Kuitenkin yhteys hiilidioksidipäästöjen lisääntymisen sekä energiantuotannon ja kulutuksen välillä tulisi saada katkaistua. Ympäristönäkökohdat ja kestävä kehityksen periaatteet on otettava huomioon useilla politiikkaloikoilla läpäisyperiaatteella.

Eniten meillä on kehittämistä ilmastopolitiikassa, luonnon monimuotoisuuden ylläpidossa ja luonnonvarojen käytössä. OECD suositteli Suomelle ympäristönsuojelutoimien lisäämistä, ympäristönäkökohtien huomioon ottamista taloudellisessa päätöksenteossa sekä kansainvälisen yhteistyön lisäämistä.

OECD arvioi tämänhetkisen taluskriisin johtavan ympäristölle suotuisiin investointeihin Suomessa elvytystoimena. Sen mukaan avoimuus kansainväliselle kaupalle ja ulkomaisille suorille investoinneille, väestön korkea koulutustaso ja innovointiperusta tarjoavat Suomelle hyvät lähtökohdat hyötyä globalisaation mahdollisuuksista. Tälläkin hetkellä ympäristöliiketoiminta on myönteisiltä talousvai-

kutuksiltaan suurempi kuin ympäristövaatimusten taloudellemme aiheuttamat haitat.

YMPÄRISTÖN TULEVAISUUS ON MONIMUOTOINEN – YHTEENVETO TAVOITTEISTA

Kokoomuksen eduskuntaryhmän ympäristöraportti pyrkii herättämään ajatuksia Suomen ympäristöpolitiikan kehittämiseksi. Raportilla tuodaan keskusteluun toimenpiteitä, jotka vievät Suomen ympäristön tilaa ja taloutta parempaan suuntaan. Tavoitetta kuvaamme seuraavasti:

Tulevaisuudessa Suomi on kestävä kehityksen teollisuusmaa, jonka yritykset tuottavat ratkaisuja maailman suuriin ympäristöongelmiin. Yritykset ottavat ekologisuuden huomioon raaka-aineiden ja energian käytössä, tuotannossa ja tuotteissa. Suomeen syntyy uusia työpaikkoja ympäristö- ja energia-aloille.

Suomen luonnonvarat riittävät myös tuleville sukupolville. Suomi uudistuu teknologian avulla ekologisesti tehokkaammaksi kierrätystaloudeksi. Maaperän käyttö sekä metsien, soiden ja vesistöjen hyödyntäminen on ekologisesti kestävä ja niitä on suojeltu riittävästi. Suomi vaikuttaa Itämeren suojeluun EU:n jäsenenä ja ulkopoliittisena toimijana. Maatalouden kuormitus Itämereen ja vesistöihin vähenee huomattavasti ja kustannustehokkaasti. Vesistöjen ja maaperän pilaamisen riskit hallitaan ennalta.

Ympäristötutkimus kykenee vastaamaan laajasti ja syvällisesti puhtaan ympäristön ja kestävä talouden tavoitteiden asettamiin tiedon tarpeisiin. Suomalaisella on hyvät tiedot oman elämänsä ja toimintansa ympäristövaikutuksista ja keinoista tehdä ympäristön kannalta kestäviä valintoja.

Suomalaisen elinympäristö on viihtyisä. Se ottaa huomioon eri-ikäisten ihmisten sekä ympäristönsuojelun tarpeet. Suomalainen asuu energiatehokkaasti älykkäiden asuinpaikasta riippumatta. Suomalaisen liikkuminen kuluttaa vain vähän fossiilisia polttoaineita asuinpaikasta riippumatta. Jokaisella on mahdollisuus luonnossa virkistymiseen. Suomen luontoa suojellaan riittävästi ja sille ominainen monimuotoisuus vahvistuu.

Kansantalouden ja julkisen talouden ympäristövaikutuksia mitataan säännöllisesti rinnakkain talouden tunnuslukujen kanssa. Verot, maksut ja tuet ohjaavat ympäristövaikutuksiltaan haitattomampaan toimintaan.

Kansainväliseen ilmastopolitiikkaan vaikutetaan ottaen huomioon Suomen erityislaatuisuus energiaa runsaasti kuluttavana, mutta toisaalta myös runsaasti hiiltä metsiinsä sitovana maana. Suomen harjoittama kehitysyhteistyö tukee kohdemaiden omia valmiuksia selvitä väestönkasvun ja ilmastomuutoksen tuomista haasteista.

1. Uutta työtä ihmiskunnan suurista ympäristöhaasteista

1.1 Uutta työtä ympäristöstä ja energiasta

Päämäärä: *Luodaan uusia työpaikkoja ympäristö- ja energia-aloille.*

Ihmiskunnan suuriin ympäristöhaasteisiin vastaminen luo mahdollisuuksia uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen syntymiseen. Suomella on poikkeuksellisen paljon ilmasto-, ympäristö- ja energiaosaamista. Yksinomaan energiateknologian noin viiden miljardin euron vienti on kansainvälisesti vertailtuna korkea. Suomalaisella teknologiaosaamisella voidaan edesauttaa ympäristöhaasteiden ratkaisua sekä samalla luoda hyvinvointia ja uusia työpaikkoja.

YMPÄRISTÖTEKNOLOGIAA JA BIOTALOUTTA

Päästöjen hallinnan ja mittaamisen sekä ympäristönsuojelun globaalisti kasvava tarve luo merkittäviä vientimahdollisuuksia suomalaisille ympäristöalan yrityksille. Onnistuminen vaatii meiltä panostusta tutkimukseen ja kehitykseen sekä teknologioiden kaupallistamiseen. Esimerkiksi suomalaista vesi-osaamista voidaan kaupallistaa vesiteknologian markkinoille, aina asiantuntijapalveluista teknisiin innovaatioihin.

Suomella on osaamista bioenergian hyödyntämisessä. Puun hankinta ja logistiikka luovat uusia työpaikkoja, mutta tulevaisuuden kannalta ratkaisevaa on biomassan jalostusarvon nostaminen. Hallituksen energiapoliittiset linjaukset tähtäävät mm. uuden sukupolven biopolttoaineiden tuotannon edistämiseen. Metsäteollisuuden tulevaisuuden kannalta on erittäin tärkeää houkutelaa biopolttoaineiden koelaitokset Suomeen. Tämä on askel kohti biotaloutta, joka perustuu uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön ja hoitoon.

Suomen ympäristöteknologian vienti lisää suomalaista työtä ja ratkaisee globaaleja ympäristöongelmia.

INFRASTRUKTUURIN EKOTEHOKKUUS UUELLE TASOLLE - SIINÄ TYÖTÄ

Kotimaisilla työmarkkinoilla nykyisten sähkö- vesi-, kaukolämpö- ja muiden infrastruktuuriverkoston saneeraustarve luo työpaikkoja. Suomella on mahdollisuus, ei vain korjata, vaan uudistaa verkkoja älyverkoiksi. Itse saneerauksen vaatiman työvoiman lisäksi uudet teknologiat ja investoinnit älykkyyden lisäämiseksi luovat työpaikkoja niin laitevalmistuksessa kuin palveluissakin. Älyverkko-osaamisella ja hajautetun energiantuotannon ratkaisuilla on kysyntää maailmalla. Kokeiluhankkeilla voidaan edistää alan kotimarkkinoita ja näin tukea myös vientiä.

RAKENTAMINEN TYÖLLISTÄÄ

Suomella on vahvuutensa ympäristörakentamisessa, jossa ympäristö otetaan huomioon yhä kokonaisval-

Kokoomuksen tavoitteena on nostaa Suomi ympäristöteknologian ykkösmaaksi.

taisesti niin aluesuunnittelussa kuin rakentamisessakin. Matkailun kannalta rakentamisessa tärkeää on luonnonmukaisuus ja maisemansuojelu, jotta luonnon ainutlaatuisuuden tarjoama kilpailuetu voidaan säilyttää. Kun kaupunkiseudut tiivistyvät ja teollisuusalueet siirtyvät asuinkäyttöön, työvoimaa ja osaamista pilaantuneiden maiden kunnostukseen tarvitaan yhä enemmän. Hiilinielujen merkityksen kasvaessa puurakentamisen ja metsienhoidon asiantuntemuksen kysyntä avaa suomalaisille uusia vientimahdollisuuksia.

Korjausrakentaminen luo uutta työvoiman tarvetta. Odotettavissa on myös kiinteistöjen ylläpitopalveluiden kasvavat markkinat, kun energia- ja materiaalihokkuuden vaatimukset sekä älykkäiden ratkaisujen yleistymisen lisäävät tarvetta palvelujen kehittämiseen.

Lähitulevaisuudessa myös jätteenpolttolaitosten rakentaminen lisää työpaikkoja. Toisaalta jätehuollon

palveluita ja jätteiden kierrätystä ja jatkojalostusta on kehitettävä. Esimerkiksi rakennusjätteiden kierrätys ja rakennusosien uudelleenkäyttö nousevat yhä tärkeämmiksi.

KEINOJA TYÖN LISÄÄMISEEN

Paras ja kustannustehokkain tapa tukea ympäristöstävällisiä innovaatioita on rakentaa yksityistä rahaa houkutteleva markkinalähtöinen kannustinjärjestelmä, kuten esimerkiksi uusiutuvan energian edistämiseksi on tehty. Moni teknologinen läpimurto ja ympäristöinnovaatio syntyy yksityisissä yrityksissä. Valtiolla on tärkeä rooli kannustavan innovaatiopolitiikan luomisessa.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Panostetaan ympäristö- ja energia-alan tutkimukseen, kehitykseen ja teknologioiden kaupallistamiseen. Alan kokeilu- ja vientihankkeita edistetään. Älykkäiden ratkaisujen ja hajautetun energiantuotannon osaamisen ja vientimahdollisuuksien kehittämiseksi käynnistetään kokeiluhankkeita.*

■ *Luodaan edellytyksiä biotalouden nousulle. Edistetään biopolttoaineiden koelaitosten sijoittumista Suomeen ja huolehditaan kustannustehokkaista kannustimista biopohjaiselle energialle. Poistetaan puurakentamisen esteitä ja edistetään puutuoteollisuuden vientiä.*

■ *Ympäristö- ja energia-alan yrittäjyyttä vahvistetaan hyödyntämällä yritysten osaamista yhä laajemmin julkisen sektorin palveluissa. Selvitetään julkisen sektorin ympäristöpalveluiden avaamista yksityiselle palvelutuotannolle.*

■ *Energia- ja materiaalihokkuuden sekä jätteiden hyötykäytön vahvistamiseksi puretaan lainsäädännön esteitä. Tuetaan energiatehokkuusinvestointeja.*

■ *Ohjataan rakentamista ympäristöstävälliseen suuntaan lainsäädännön avulla. Edistetään ympäristöstävällisen rakentamisen kokeiluhankkeita. Infrastruktuurin verkostosaneerauksen ja korjausrakentamisen koulutus- ja tutkimustarpeisiin vastataan.*

■ *Huolehditaan ympäristömatkailun vaatimasta perusinfrastruktuurista sekä maisemien säilymisestä.*

1.2 Teollistamista ympäristön ehdoilla – kohti palveluja ja teknologiaa

Päämäärä: *Tulevaisuuden Suomi on kestävä kehityksen teollisuusmaa, jonka teollisuus tuottaa ratkaisuja maailman suuriin ympäristöongelmiin.*

Suomen kansantalous perustuu poikkeuksellisen paljon luonnonvaroista saatavaan arvonlisään. Suomi on vaurastunut luonnonvaroja hyödyntävällä teollisuudella ja on teollisuusmaa myös tulevaisuudessa. On kaikkien etu, että luonnonvaroja myös jalostetaan mahdollisimman korkean lisäarvon tuotteiksi.

Tulevaisuudessa Suomeen sijoittuvan teollisuuden tulee täyttää tiukat ympäristövaatimukset. Teollisuuden luonnonvarojen käytön tulee olla vastuullista ja varmistaa luonnonvarojen säilyminen myös tuleville sukupolville.

KANNUSTIMIA EKOLOGISEEN TEOLLISUUSPOLITIikkaAN

Tulevaisuuden teollisuuspolitiikan tehtävänä on kannustaa teollisuutta ekotehokkaisiin investointeihin ja palveluintensiiviseen tuotantoon. Tarvitaan tutkimukseen pohjautuvaa ja ympäristön kannalta tehokasta taloudellista ohjausta sekä innovaatiopolitiikkaa. Kestävästä tuotannosta on mahdollista tehdä suomalaisille yrityksille kilpailuetu, joka perustuu osaamiseen ja ympäristöongelmien ratkaisuun. Näin voidaan pitää kiinni olemassa olevista työpaikoista ja luoda myös uusia.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Luodaan kannustimia luonnonvaroja kestävästi hyödyntävälle uudelle teollisuudelle, joka kehittää ratkaisuja ihmiskunnan suuriin ongelmiin kuten ilmastonmuutokseen sekä pulaan puhtaasta vedestä ja ravinnosta.*

■ *Kehitetään ohjausta teollisuuden palveluintensiivisyyden sekä energia- ja materiaalitehokkuuden lisäämiseksi.*

Suomen teollisuus
ottaa huomioon
ympäristövaikutukset
raaka-aineiden
käytössä, tuotannossa
ja tuotteissa.

Kokoomuksen tavoitteena on tehdä Suomesta hiilineutraali yhteiskunta.

1.3 Ilmastomyönteistä energiaa - kohti hiilineutraalia taloutta

Päämäärä: *Lisää energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa.*

Energiantuotannon muutos hiilineutraaliksi edellyttää niin teknologisia, taloudellisia kuin poliittisiakin innovaatioita. Haasteena on fossiilisten polttoaineiden korvaaminen päästöttömillä energialähteillä, energiaomavaraisuuden kasvattaminen sekä energian kulutuksen kääntäminen laskuun yhdistettynä kasvavaan elintasoon.

Moni uusiutuva energiamuoto tarvitsee alkuun tukea. Energia- ja ympäristötukia on perusteltua käyttää uusia tekniikoita kehitettäessä ja kaupallistettaessa siten, että vähäpäästöisten teknologioiden markkinoille tulon kynnyks alenee. Tuet maksetaan verovaroin, joten ne on kyettävä asteittain poistamaan, ettei mikään tuotantomuoto ole pysyvästi tuen varassa. Ohjaukskeinot on valittava siten, että järjestelmä on mahdollisimman kustannustehokas

ja markkinaehtoinen. Päästövähennykset ovat ensisijaisia, ja ne tulee maksimoida tehokkaita keinoja käyttäen.¹

Yhtenä polkuna hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen on yhteiskunnan sähköistyminen, jolloin sähköllä korvataan fossiilisia polttoaineita esimerkiksi liikenteessä. Sähköautot ovatkin keino lisätä energiatehokkuutta ja vähentää päästöjä. Liikenteen sähköistymisessä apuna ovat kotimainen sähkötekninen osaaminen sekä sähköajoneuvojen ja niiden akkujen valmistus.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Suomen energiajärjestelmää kehitetään määrätietoisesti kohti hiilineutraaliutta. Ensisijaisina keinoina ovat energiatehokkuuden lisääminen sekä vähäpäästöinen energiantuotanto.*

■ *Energiatehokkuuden lisäämistä yhteiskunnan sähköistymisen myötä tuetaan.*

1. Ks. myös Kokoomuksen eduskuntaryhmän ilmasto- ja energiapoliittinen raportti, 2008.

2. Käytämme luonnonvaroja säästeliäästi

Luonnonvaroja on hyödynnettävä vastuullisesti ja suojeltava riittävästi.

Kestävä maankäyttö on myös Suomen kilpailukyvyllä tärkeää.

2.1 Luonnonvarojen harkittu hyödyntäminen ja suojelu

Päämäärä: *Suomen luonnonvarat riittävät myös tuleville sukupolville.*

Suomi on luonnonvaroiltaan rikas maa. Suomessa on huomattavat metsä- ja suoalueet sekä paljon puhtaita vesistöjä. Metsät tarjoavat puun lisäksi myös muita metsän antimia kuten marjoja, riistaa ja sieniä. Lisäksi Suomella on merkittävät mineraali- ja turvevarat.

Maailman väestön kasvaessa luonnonvarojen hyödyntäminen lisääntyy ja kilpailu luonnonvaroista kiristyy. Veden puutteen lisäksi on odotettavissa, että pula tulee myös öljystä, harvinaisista metalleista sekä ravinnontuotannossa tarpeellisesta fosforista. Myös luonnon monimuotoisuus on uhattuna. Maailmanlaajuinen kilpailu luonnonvaroista herättää myös meidät pohtimaan omien luonnonvarojemme riittävyttä, kestävää käyttöä sekä suojelua.

Suomen luonnonvarat on inventoitava ja eri luonnonvarojen riittävyys ja niiden globaali merkittävyys on arvioitava. Strategisesti tärkeiden ja kriittisten luonnonvarojen käyttöä ja suojelua on tarkasteltava kauaskantoisesti. Tulee pohtia, miten luonnonvarojen ekotehokasta käyttöä voidaan tulevaisuudessa ohjata ja edistää myös taloudellisin ohjaukskeinoin.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Laaditaan pitkän tähtäyksen luonnonvarastrategia, jossa inventoidaan Suomen luonnonvarat sekä arvioidaan niiden suojelutarve ja hyödyntämistavoitteet.*

2.2 Maankäyttö - metsiemme ja soidemme kestävä tulevaisuus

Päämäärä: *Suomen maaperän käyttö sekä metsien, soiden ja vesistöjen hyödyntäminen on ekologisesti kestävä ja niitä on riittävästi suojeltu.*

MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU NOSTETTAVA UDELLE TASOLLE

Suurin osa Suomen laajasta pinta-alasta, lähes 80 prosenttia, on metsä- ja kitumaata². Maankäytön suunnittelussa on tärkeää löytää tasapaino yhdyskuntarakentamisen, elinkeino- ja energiapolitiikan, kestävä metsäpolitiikan ja suojelutarpeiden välillä.

HYÖDYNNETÄÄN METSIÄ - EKOLOGISESTI

Metsillä on merkittävä rooli ilmastonmuutoksessa, sillä ne sitovat ilmakehän hiilidioksidia. Kansainvälisessä ilmastopolitiikassa metsien tulevaisuus on keskeinen aihe, sillä globaalisti metsäkato on huomattava kasvihuonekaasupäästöjen lähde.

Kansainvälinen ilmastopolitiikka vaikuttaa myös Suomen metsien hyödyntämiseen ja suojeluun. Metsien käytön jatkuvuus teollisuuden raaka-aineeksi sekä energiaksi on varmistettava. Toisaalta metsäenergian lisäämisen yhteydessä on otettava huomioon intensiivisen korjuun vaikutukset myös lyhyen aikavälin hiilidioksidipäästöihin sekä luonnon monimuotoisuuteen. Esimerkiksi kantojen korjuulla ja poltolla vapautetaan totuttua nopeammin kantoihin sitoutunut hiilidioksidi ilmakehään.

2. Tilastokeskus, www.stat.fi.

Äly palvelemaan ympäristötehokkuutta.

Puurakentaminen ja puutuotteet ovat kestävää luonnonvarojen käyttöä ja ne sitovat hiiltä pitkäaikaisesti. Luonnonvarojen käytön ja ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta saadaan suurin hyöty korvaamalla puulla muita materiaaleja.

SUOT JA NIIDEN SUOJELU - TURPEEN TULEVAISUUS?

Suot ovat olennainen osa luontoa kaikkialla Suomessa. Soidensuojelun tavoitteena on säilyttää suoluonnostamme ja siihen kuuluvista lajeista, elinympäristöistä ja ekosysteemeistä alueellisesti ja ekologisesti kattava ja toimiva kokonaisuus.

Turpe on kotimainen polttoaine, jonka käyttöä on tarkasteltava myös ilmastonmuutoksen näkökulmasta. Turvetuotannolla on haitallisia paikallisia vesistövaikutuksia, joita pitää vähentää.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Laaditaan kokonaisvaltainen strategia maankäytöstä.*
- *Metsiä hyödynnetään varovaisuusperiaatetta noudattaen ja luonnon monimuotoisuutta kunnioittaen. Riittävä metsien suojelu turvataan.*
- *Vähennetään turvetuotannon paikallisia vesistövaikutuksia.*

2.3 Teknologiajohtajana kohti ekotehokasta kierrätystaloutta

Päämäärä: *Suomi uudistuu teknologian avulla ekologisesti tehokkaammaksi kierrätystaloudeksi.*

INFRASTRUKTUURIN TEKNOLOGIAJOHTAJUUS TAVOITTEEKSI

Tulevaisuuden kannalta on ratkaisevaa, että tuotteiden ja palveluiden tuotannossa pyritään yhä vähäisempään materiaalien ja energian kulutukseen.

Suomen tulee pyrkiä ekotehokkuuden johtavaksi maaksi teknologian avulla. Yhteiskunnan kokonaistehokkuutta voidaan lisätä ottamalla käyttöön uusinta teknologiaa infrastruktuuripalveluissa sekä muissa toiminnoissa.

Tämä tarkoittaa teknologiajohtajuutta

- tietoverkoissa
- sähkö- ja kaasuverkoissa
- kaukolämpö- ja kaukoyhdistelmäverkoissa
- vesihuoltoverkostoissa
- viemärijärjestelmissä
- liikenteessä
- rakentamisessa ja teollisuustuotannossa
- energiatehokkuudessa
- materiaalien käytön tehokkuudessa ja jätehuollossa.

Verkkojen älykkyyden kehittäminen mahdollistaa energia- ja materiaalitehokkuuden lisäämisen sekä verkostojen toimivuuden parantamisen. Sähköverkoissa älykkyys tarkoittaa verkon parempaa ohjattavuutta sekä mahdollisuutta syöttää sähköä verkkoon useasta eri paikasta.

Siirtyminen älykkääseen sähköverkkoon on aloitettu Suomessa. Etäluettavat sähkömittarit yhdistävät asiakkaan sähköverkkoon. Tavoitteena on, että vuoden 2013 lopulla vähintään 80 prosenttia asiakkaista kuu-

luu tuntimittaukseen perustuvien mittareiden etäluentaan. Sähköautojen käyttö tulee edellyttämään sähköverkoilta enemmän älykkyyttä, ja myös hajautetun energiantuotannon ratkaisut hyötyvät älyverkoista.

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIALLA YMPÄRISTÖETUJA

Tieto- ja viestintäteknologian avulla voidaan vähentää energian ja materiaalien kulutusta niin elinkeinotoiminnassa, hallinnossa kuin arjessakin. Esimerkiksi liikkumista ja tavaroiden kuljetusta voidaan järjevoittää ja asuntojen energiankulutusta seurata ja optimoida. Sähköisen asioinnin kehittämisellä voidaan vähentää paperin kulutusta ja lisätä julkisen sektorin ekotehokkuutta.

MATERIAALIEN KIERÄTYS JA JÄTTEET

Jätteiden kierrätyksen ja hyötykäytön tehostamisessa on paljon parantamisen varaa, sillä lähes puolet jätteistä viedään tällä hetkellä kaatopaikoille³. Suomen teollisuudessa syntyvän jätteen kokomaismäärä BKT-yksikköä kohden on yhä kaksinkertainen muihin OECD-maihin verrattuna. Vaarallisia jätteitä viedään yhä kaatopaikoille ja yhdyskuntajätteen hyödyntämisaste on verrattain alhainen.⁴

Materiaalitehokkuutta on lisättävä tuotteiden suunnittelusta lähtien. Jätteiden kierrätyksen lainsäädännöllisiä esteitä on poistettava ja taloudellista ohjausta lisättävä. Materiaalien käyttöä voidaan tehostaa lisäämällä se energiatehokkuussopimuksiin, joita laaditaan mm. kunnille ja elinkeinoelämän eri sektoreille. Materiaalitehokkuus ei sulje pois jätteenpoltoa, jota tarvitaan kierrätyksen rinnalla.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Infrastruktuuriverkostojen teknologiseksi uudistamiseksi ja verkkojen älykkyyden lisäämiseksi laaditaan pitkän aikavälin suunnitelma, jolloin myös rahoitus- ja työvoimatarpeeseen voidaan varautua.*

3. Tilastokeskus, www.stat.fi.

4. Ks. OECD, 2009.

■ *Tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi otetaan yhteiskunnan materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen.*

■ *Luodaan lainsäädännöllisiä ja taloudellisia kannustimia sekä poistetaan esteitä materiaalien kierrätyksen ja energiatehokkuuden vahvistamiseksi. Jätteen energiakäytön helpottamiseksi joustavoitetaan lupaprosesseja ja edistetään seudullista yhteistyötä, jotta turvataan jätteen saatavuus polttolaitoksille.*

■ *Selvitetään lainsäädännön uudistustarpeet älyverkkoihin liittyvien palveluiden ja hajautetun energiantuotannon edistämiseksi.*

2.4 Julkinen sektori ympäristötalkoisiin

Päämäärä: *Ympäristövaatimusten viranomaismenetelyjä tehostetaan ja päällekkäisyyksiä poistetaan.*

Valtio ja kunnat voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa huomattavasti ympäristön tilaan. Esimerkiksi julkisissa hankinnoissa voidaan vähentää hiilidioksidipäästöjä ja myös kustannuksia pitemmällä aikavälillä. Säästöä voidaan saada esimerkiksi ottamalla energiatehokkuus huomioon laitehankinnoissa.⁵

Jotta ympäristökriteerit voidaan ottaa hankinnoissa huomioon paremmin, tulee tiedotusta ja ohjeistusta lisätä. Tietoa tarvitaan esimerkiksi tuotteiden koko elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista, pitkän aikavälin kustannusvaikutuksista sekä hankintaohjeiden soveltamisesta.

VALTIONHALLINNON YMPÄRISTÖTALKOOT

Valtionhallinto asettaa monenlaisia ympäristötavoitteita. Kansallisella tasolla asetetut ympäristötavoitteet ovat usein olleet luonteeltaan suuntaa antavia eikä niitä ole otettu riittävästi huomioon alakohtaisissa ohjelmissa kuten liikenne- ja maata-

5. PricewaterhouseCoopers, 2009.

lousohjelmissa tai kuntatasolla.⁶ Eri ohjelmien keskinäiset yhteydet ja mahdolliset yhteisvaikutukset tulisikin selvittää tarkemmin.

Lainvalmistelussa säädösten ympäristövaikutukset tulee selvittää riittävän kattavasti. Valtionhallinnon politiikkaohjelmien ja -suunnitelmien ympäristövaikutusten arvioinnin tasoa ja vaikuttavuutta päätöksentekoon on vahvistettava. Ympäristöhallinnon lupaprosessien on oltava hakijan kannalta sujuvia ja niissä on hyödynnettävä sähköistä asiointia mahdollisimman paljon. Kaavoituksen ja lupaprosessien päällekkäisyyttä tulee purkaa ja menettelyjä selkiyttää yritystoiminnan edistämiseksi.

YMPÄRISTÖASIOIDEN VALMISTELUUN KOORDINAATIOTA

Ympäristö- ja luonnonvara-asioita käsitellään valtionhallinnossa usean ministeriön vastuulla. Tulevaisuudessa ympäristöpolitiikan soveltamisala laajenee ja keinovalikoima monipuolistuu edelleen, joten ympäristöhallinnon osaaminen tulee turvata. Ympäristö- ja ilmastopolitiikka edellyttävät ministeriöiden välisen koordinaation jatkamista ja kehittämistä.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Lisätään valtion organisaatioiden ja kuntien sitoutumista ympäristöohjelmiin ja edistetään ympäristömyötäisiä julkisia hankintoja.*

■ *Tehostetaan kaavoitus-, ympäristölupa- ja ympäristövaikutusten arviointiprosesseja päällekkäisyyksien vähentämiseksi. Lisätään ympäristöhallinnon sähköisiä palveluita.*

■ *Lisätään ja kehitetään valtionhallinnon alojen välistä koordinaatiota ympäristöasioissa.*

6. Ks. OECD, 2009.

3. Suojellemme luontoa

Metsästys ja kalastus ovat suomalaisten perinteisiä harrastuksia.

3.1 Luonnosta virkistymistä ja hyvinvointia

Päämäärä: *Jokaisella suomalaisella on oltava mahdollisuus luonnossa virkistymiseen.*

SUOMALAINEN VOI HYVIN LUONNOSSA

Suomalaisilla on läheinen luontosuhde, jota tulee vaalia. Tutkimusten mukaan luonnossa liikkuminen auttaa palautumaan stressistä ja vaikuttaa myönteisesti terveyteen. Luontoretkeily on yhteinen harrastus monelle perheelle. Lasten luontosuhteen edistämiseksi ja säilyttämiseksi tarvitaan myös koulujen aktiivisuutta. Vapaa-ajalla merkittävässä osassa on esimerkiksi erilaisten kansalaisjärjestöjen, kuten partiolaisten, tarjoama toiminta.

Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden vaaliminen on myös taloudellisesti perusteltua, sillä niihin sijoitetut varat tuottavat itsensä moninkertaisesti takaisin. Luontomatkailu muodostaakin neljäsosan kaikesta matkailutoiminnasta ja se lisääntyy nopeasti.

KAUPUNKILUONTO LÄHELLE

Luonto on tärkeä osa viihtyisää elinympäristöä niin kaupungissa kuin maaseudulla. Luonnolle on jätettävä tilaa kaupunkiseutujen kasvaessa ja tiivistyessä. Näin voidaan samanaikaisesti turvata kaupunkiluonnon monimuotoisuutta sekä tarjota kaupunkilaisille ulkoilu- ja virkistysalueita.

Kaupunkirakenteeseen ulottuvien rantojen pitäminen avoimna kaupunkilaisille on ensiarvoisen tärkeää. Kaupunkiseuduilla myös joukkoliikenneyhteyksiä esimerkiksi kansallispuistoihin tulisi parantaa, jotta luonnossa liikkuminen ei tarkoittaisi aina samalla myös autoilua.

METSÄSTYSTÄ JA KALASTUSTA VAALIEN

Metsästys on osa luonnossa oleskelua ja tärkeä yhteisöllisyyttä vaaliva tekijä varsinkin pienemmillä paikkakunnilla. Metsästyseuroilla on tärkeä tehtävä luonnon monimuotoisuuden suojelussa sekä riistanhoidossa. Metsästysharrastuksella on myös positiivisia vaikutuksia paikalliselle aluetaloudelle, kun metsästäjät käyttävät paikallisia palveluita. Esimerkiksi Itä-Lapin seutukunnassa pienriistaluvan ostaneet 3 500 lupametsästäjää kuluttivat alueella noin 2,4 miljoonaa euroa vuonna 2008.⁷

Vapaa-ajankalastajien tuntema vastuu kalastusympäristöstä ja sen ekologisesta kestävydestä on kasvanut yleisen ympäristötietoisuuden lisääntymisen myötä. Kestävän kalastuksen avulla taataan kalakantojen säilyminen ja kalastuselinkeinon jatkuminen. Liikakalastus vaarantaa koko vesistön ekosysteemin tasapainon. Itämerellä huolta aiheuttaa mm. lohisaaliiden pimentäminen. Tämä vaikuttaa esimerkiksi Tornionjokeen nousevan lohien määrään. On kaikkien etu, että lohi pääsee kutujokeensa, sillä se takaa lohikantojen säilymisen myös tulevaisuudessa.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Kehitetään ja lisätään luonnon virkistyskäytön mahdollisuuksia koko Suomessa. Edistetään Metsähallituksen luontopalveluiden, kuntien ja paikallisten yrittäjien yhteistyötä luontomatkailun palveluiden monipuolistamiseksi.*
- *Vahvistetaan lasten luontosuhdetta perusopetuksen avulla.*

7. Keskinarkaus, S. ym., 2009.

3.2 Luonnon monimuotoisuutta suojeltava

Päämäärä: Suomen luonnolle ominainen monimuotoisuus vahvistuu.

Luonto tarjoaa ihmiselle esteettisiä elämyksiä, virkistymistä sekä ekosysteemipalveluja kuten puhdasta ilmaa ja vettä, kasvien pölyttämistä sekä jätteiden biologista hajottamista. Näillä palveluilla on itseisarvo, mutta niillä on myös huomattava taloudellinen arvo. Jotta voimme turvata ekosysteemipalveluiden säilymisen, alkuperäisluontoa on suojeltava.⁸

Suomi on sitoutunut useisiin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden suojelu. Kuitenkin Suomen luonnon monimuotoisuus heikkenee edelleen. Suomessa on laadittu kansallinen luonnon monimuotoisuuden strategia vuosiksi 2006–2016. Strategiassa ei kuitenkaan aseteta määrällisiä tavoitteita, mistä huomautettiin myös OECD:n Suomen ympäristöpolitiikan tuloksellisuutta arvioineessa raportissa.⁹

Uusiutuvan energian lisääminen tulee tehdä heikentämättä ympäristöarvoja, kuten luonnon monimuotoisuutta tai arvokkaita maisemia. Monimuotoisuuden suojelussa tulee toimia myös haitallisten vieraslajien leviämisen estämiseksi. Vieraslajit ovat lajeja, jotka ovat levinneet luontoon ihmisen toiminnan seurauksena. Kun vieraslajeilla ei usein ole luontaisia vihollisia, ne valtaavat elintilaa alkuperäisiltä lajeilta.

ETELÄ-SUOMEN SUOJELUALUEITA LISÄTTÄVÄ

Etelä-Suomen suojeluverkosto on pirstoutunut, jolloin se ei ole ekologisesti tehokas. Tällä hetkellä Etelä-Suomen metsistä alle kaksi prosenttia on suojeltu ja monet harvinaiset Suomen metsätyypit ovat uhanalaisia. Suojelualueita tulee lisätä erityisesti eteläisten metsä- ja rannikkoluontotyyppien sekä ekologisten yhteyksien osalta.

Etelä-Suomeen tarvitaan laajempia suojelualueita. Hyvä esimerkki on Sipoonkorven kansallispuistohanke. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuus-

8. Ks. Maailman tila, 2008.

9. OECD, 2009.

ohjelman (METSO 2008–2016) tavoitteet tulee toteuttaa ja rahoitus turvata.

Itämeren suojelua tulee parantaa ja alueittaista suojelua selvittää. Mertensuojelualueet ovat edistysaskel kalakantojen suojelussa. Esimerkiksi Selkämeren kansallispuiston perustaminen tähtää luonnonkalakantojen säilymiseen.

UHANALAISIA LAJEJA SUOJELTAVA

Suomen uhanalaisten lajien suojelua tulee vahvistaa. Näitä lajeja ovat muun muassa saimaannorppa, merikotka, susi ja ahma. Itämeren norppaa ja harmaahyljettä uhkaavat mm. metsästys, ilmastonmuutos ja ympäristömyrkyt. Suurpetojen uhkana on laiton pyynti, jonka kitkemiseksi tarvitaan tehostettua erävalvontaa. Petokantojen laskennan on oltava uskottavaa ja luotettavaa, jotta tarpeellinen määrä pyyntilupia voidaan myöntää. Näin voidaan vähentää myös salametsästystä.

NORPPA SUOJAAN VERKKOKALASTUKSELTA

Saimaalla on kiinnitettävä huomiota erityisesti verkkokalastukseen keväisin, sillä uhanalaisen saimaannorpan kuutteja uhkaa hukkuminen verkkoihin. Kalastuslakiin tehdyn muutoksen myötä valtioneuvosto voi rajoittaa kalastusta saimaannorpan suojelemiseksi, jos vapaaehtoiset sopimukset eivät riitä. Tarvitaan kuitenkin myös selkeät sanktiot verkkokalastuskiellon rikkojille.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ Vahvistetaan vanhojen metsien suojelua lisäämällä suojelualueita Etelä- ja Keski-Suomessa. Turvataan METSO-ohjelman toteutuminen ja rahoitus.

■ Minimoidaan uusiutuvan energian tuotannon ympäristövaikutukset. Tuulivoiman rakentamisessa tulee ottaa huomioon aluerajat ylittävien arvokkaiden maisemakokonaisuuksien säilyminen. Metsä-energian lisäämisessä on arvioitava toimien vaikutus talousmetsien monimuotoisuuteen ja lyhyen sekä pitkän aikavälin hiilensidontakykyyn.

■ Parannetaan luonnonlohen ja uhanalaisten lajien elinolosuhteita puuttamalla laittomaan metsästyksen ja kalastukseen.

Luonnon suojelu ja hyödyntäminen eivät ole vastakohtia.

3.3 Järvien, pohjaveden ja maaperän saastumista ehkäistävä ennalta

Päämäärä: Suomen vesistöjen ja maaperän pilaamisen riskit hallitaan ennalta.

Vesi on luonnonvara, josta kaikki ihmiset ovat viime kädessä riippuvaisia. Suomen vesivarat ovat rikkaat. Toisaalta makean veden puute on arkipäivää monilla maailman alueilla.

Vesistöjen rehevöitymistä aiheuttavat yhdyskuntien, teollisuuden sekä haja-asutuksen jätevedet sekä maatalous. Yhdyskuntajätevesien fosforinpoistoa ei juurikaan voida nykyisestä tehostaa, mutta typenpoistossa Suomen puhdistamoilla on parantamisen varaa.

PILAANTUMISEN RISKIT HALLINTAAN

Suomen ympäristön puhtaana pitäminen ei tarkoita ainoastaan jatkuvien päästöjen hallintaa vaan myös yllättävien tilanteiden ja onnettomuuksien ehkäisyä ennalta. Esimerkiksi liikenneonnettomuuksissa maaperään tai vesistöön voi päästä vaarallisia kemikaaleja tai öljyä. Myös jätevesiviemäreiden ja -puhdistamojen riskinhallinta esimerkiksi tulvatilanteissa on tärkeää.

Suomessa on runsaasti pohjavettä, jota koskee ehdoton pilaamiskielto. Pohjavedellä on suuri merkitys vesihuollossa. Haja-asutusalueiden jätevesien kunnollinen puhdistaminen on pohjavesialueilla erityisen tärkeää, jotta esimerkiksi kaivovedet eivät pilaannu. Haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen toteutuksessa ilmenneet ongelmat alleviivaavat selkeän lainsäädännön sekä neuvonnan tärkeyttä. Neuvonnan avulla voidaan varmistaa, että kullekin kiinteistölle löydetään sopivin ja kustannustehokain tapa täyttää puhdistusvaatimukset.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAU:

■ *Riskinhallintaa tehostetaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi. Öljy- ja kemikaalivahinkoihin varautumista vahvistetaan niin maalla kuin merellä.*

■ *Kiristetään ympäristörikosten rangaistuksia ja tehostetaan tutkintaa.*

Puhdas vesi
on Suomen
merkittävin
luonnonriikkaus.

---

4. Itämeri puhtaaksi

4.1 Itämeren suojelu maatalouden haasteeksi

Päämäärä: *Maatalouden kuormitus Itämereen ja vesistöihin vähenee huomattavasti ja kustannustehokkaasti.*

Itämeri voi huonosti. Sitä kuormittavat maatalous, yhdyskuntien jätevedet sekä teollisuus. Suomen rannikkoalueilla paikallisen kuormituksen merkitys on suuri. Rannikkovesiemme laatu riippuukin pitkälti omista toimistamme.

Keskeisimmät Itämeren tilaan vaikuttavat ravinteet ovat fosfori ja typpi. Itämeren rehevöitymistä aiheuttaa myös sisäinen ravinnekuormitus, joka tarkoittaa erityisesti pohjaan varastoituneen fosforin vapautumista uudelleen veteen. Sisäisen kuormituksen määrään voidaan tehokkaimmin vaikuttaa ulkoista kuormitusta vähentämällä.¹⁰

MAATALOUDEN KUORMITUSTA ON VÄHENNETTÄVÄ RIITTÄVÄSTI JA KUSTANNUSTEHOKKAASTI

Merkittävin yksittäinen Itämeren kuormittaja on maatalous. Lukuisia toimia maatalouden ympäristövaikutusten vähentämiseksi on tehty. Vesistökuormituksen tehokas vähentäminen vaatii kuitenkin maatalouden ympäristötukijärjestelmän uudistamista ja kohdentamista.

Viljelypinta-alan lisääntyminen Suomessa on heikentänyt maataloudessa toteutetun vesiensuojelun

10. Ks. Raateoja ym., 2008, Valtioneuvoston Itämeri-selonteko 23/2009.

Maatalouden
ympäristötuet
auttavat Itämeren
puhdistamisessa.

---

lupoliitikan vaikutuksia. Erityistoimena voisi olla siirtyminen mahdollisimman vähän kuormittaviin viljelymenetelmiin ja kuormittavimmilla pelloilla jopa käyttötarkoituksen muuttaminen esimerkiksi metsittämällä.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Maatalouden vesiensuojelun parhaita käytäntöjä otetaan käyttöön laajemmin. Ympäristötukia kohdennetaan tiloille ja lohkoille, jotka ovat vesiensuojelullisesti kuormittavimpia. Viljelypinta-aloja voidaan pienentää vesiensuojelullisesti herkillä alueilla ja tuotantoa muuttaa vähemmän kuormittavaan suuntaan. Selvitetään mahdollisuuksia pellon käyttötarkoituksen muuttamiseen esimerkiksi metsiksi kaikkein kuormittavimmilla pelloilla luonnonarvokaupan kautta.*
- *Tehostetaan karjankasvatuksen jätteiden ja lietteiden käsittelyä ja ravinteiden kierrätystä sekä kehitetään fosforin talteenottoa ja kierrätystä.*
- *Selvitetään maankäytön ohjauskeinojen, ympäristöluoppien, ympäristövaikutusten arvioinnin sekä muiden uusien ohjauskeinojen ulottamista peltoviljelyyn.*

4.2 Itämeren suojelu EU- ja ulkopolitiikan keskiöön

Päämäärä: *Suomi vaikuttaa Itämeren suojeluun EU:n jäsenenä ja ulkopoliittisena toimijana.*

Suomen tulee ottaa Itämeren tilan kohentaminen sekä EU- että ulkopoliittikkansa keskiöön. Rantavaltioiden välistä yhteistyötä tehdään mm. Itämeren suojelukomissiossa (HELCOM). EU:ssa Itämeri on noussut vahvemmin asialistalle Itämeri-strategian myötä.

EU:SSA VAIKUTTAMINEN - MAATALOUSPOLITIIKAN YMPÄRISTÖUUDISTUS

Suomen tulee pyrkiä EU:n maatalouspolitiikan uudistamisen kautta merkittäviin parannuksiin Itämeren tilassa. EU:ssa ja Itämeri-yhteistyössä on paneuduttava kohdennettujen maatalouden ympäristötoimenpiteiden käyttöön¹¹.

EU-tasolla nitraattidirektiivi säätelee typen käytön rajoja, mutta lainsäädäntöä peltolannoituksen fosforin käytöstä ei ole. Suomen tulisi aktiivisesti ajaa asiaa EU-politiikassaan. Euroopan unionin seuraavassa rahoitusohjelmassa vuodesta 2013 lähtien tulee maksimoida Itämeri-strategian rahoitus.

RANTAVALTIOIDEN VÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ JATKETTAVA

Itämeren alueella on tehty paljon yhteistyötä. Jotta voidaan varmistaa tulosten aikaansaaminen, sopimusten, ohjelmien ja toimeenpanon koordinointi on erityisen tärkeää. Uusia taloudellisia ohjauskeinoja ja rahoitusmalleja on kartoitettava muiden rantavaltioiden kanssa Itämeren tilan parantamiseksi.

11. Ks. myös OECD, 2009.

Rantavaltioiden yhteistyötä tarvitaan Itämeren suojelemiseksi laivaliikenteen päästöiltä. Öljykuljetusten lisääntyminen vaatii öljyntorjuntayhteistyötä. Kansainvälinen valvonta päästöjen ehkäisemiseksi on tärkeää kuten myös yhteisten vaatimusten asettaminen haitallisten aineiden vastaanotolle satamissa.¹²

VAIKUTTAMINEN KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN KAUTTA

Laivaliikenteen päästöjä säädellään kansainvälisen Merenkulkujärjestö IMO:n puitteissa. Itämerellä kulkevien alusten rikki- ja typpipäästörajoja on tiukennettu. Laivaliikenteen päästöjen vähentäminen on tärkeää, mutta toisaalta tiukennukset aiheuttavat huomattavia kustannuksia Suomen merenkululle ja vientiteollisuudelle. Matkustaja-alusten jätevesien laskeminen Itämereen tulee kieltää IMO:n kautta.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Nostetaan Itämeren tilan kohentaminen keskeiseksi aiheeksi Suomen EU-politiikassa ja kahdenvälisissä suhteissa Itämeren alueen valtioiden kanssa.*

■ *EU:n maatalouspolitiikkaa tulee uudistaa ympäristön ehdoin. Ympäristövaatimusten on koskettava kaikkia Itämeren valuma-alueen EU-valtioita. Selvitetään uusien markkinaehtoisten rahoitus- ja ohjauskeinojen käyttöönottoa EU:n piirissä.*

■ *Suomelle elintärkeiden merikuljetusten kustannukset on pystyttävä pitämään kohtuullisina ilmaan johdettavien päästöjen rajoittamisesta huolimatta.*

■ *Meriturvallisuuden lisäämiseksi kehitetään rantavaltioiden viranomaisyhteistyötä, otetaan käyttöön uutta ohjaus- ja valvontateknologiaa ja parannetaan valmiuksia öljyn- ja kemikaalientorjuntaan.*

12. Ks. ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 2/2010 vp.

5. Lisäämme ympäristötietämystä

Suomesta ympäristötutkimuksen keskittymä

5.1 Ympäristötutkimuksella parempaa tietoa ja ratkaisuja

Päämäärä: *Ympäristötutkimus kykenee vastaamaan laajasti ja syvällisesti puhtaan ympäristön ja kestävän talouden tavoitteiden asettamiin tiedon tarpeisiin. Tutkimuksessa ja teknologian kehittämisessä keskittyy maailman suurimpien ympäristöongelmien ratkaisemiseen.*

Tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi tarvitaan laaja-alaista ympäristötutkimusta. Poliittiset päätökset ja kuluttajien valinnat vaativat taustakseen luotettavaa tietopohjaa.

Nykyajan ja tulevaisuuden tarpeet asettavatkin haasteita ympäristötutkimukselle. Emme vielä tiedä tarpeeksi, miten toimintamme vaikuttaa ympäristöön, ja siksi ympäristötutkimuksen on oltava riittävän laaja-alaista. Poliittisessa päätöksenteossa on noudatettava varovaisuutta, mikäli tutkimustieto ei tue päätöksen hyödyllisyyttä ympäristölle eikä yhteiskunnalle tai tutkimustulokset ovat ristiriitaisia.

Suomalaiset ympäristötutkijat ovat arvostettuja kansainvälisesti. Heidän työnsä vahvistamiseksi tulee rahoittaa kansainvälisiä ympäristötutkimushankkeita siten, että merkittäviä ympäristötutkimusryhmiä saadaan sijoittumaan Suomeen. Tärkeitä ovat myös laaja-alaiset yhteenliittymät, jotka tuovat yritykset ja tutkimuslaitokset yhteen ja luovat hedelmällisen alustan yhteistyölle ja uusille innovaatioille.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Tieteellisen tiedon merkitystä poliittisten päätösten valmistelussa lisätään.*
- *Ympäristötutkimukselle sekä ympäristöteknologian tutkimukselle ja kehitykselle varataan riittävät taloudelliset voimavarat. Tutkimustiedon jalostamista innovaatioiksi tuetaan.*
- *Suomalaisen ympäristötutkimuksen asemaa parannetaan tukemalla kansainvälisten ympäristötutkimushankkeiden sijoittumista Suomeen ja vahvistamalla sitä kautta suomalaista osaamista.*

5.2 Kansalaisen ympäristötiedot ajan tasalle

Päämäärä: *Suomalaisella on hyvät tiedot oman elämänsä ja toimintansa ympäristövaikutuksista ja keinoista tehdä ympäristön kannalta järkeviä valintoja.*

Jokainen meistä voi vaikuttaa ympäristön tilaan vastuullisilla arjen valinnoilla. Kuluttajina päätämme monilta osin, miten paljon elämäntapamme rasittaa ympäristöä. Esimerkiksi auton valinta on päätös, joka vaikuttaa hiilidioksidipäästöjen määrään pitkälle tulevaisuuteen.

Jotta ekologisesti kestävien valintojen tekeminen on mahdollista, tarvitaan tietoa ja valistusta. Ympäristöystävällinen elämäntapa tulee tehdä kuluttajalle helpoksi.

Kuva: Pertti Salolainen

Tunnetko sinä elämäntapasi ympäristövaikutukset?

Päiväkodit ja koulut ovat ympäristökasvatuksen tärkeimpiä toimijoita. Toisaalta ympäristökasvatuksen laatu vaihtelee. Kokonaisvaltaisen ympäristökasvatuksen tarjoaminen on usein koulujen ja päiväkotien omasta aktiivisuudesta kiinni. Ympäristökasvatus tulisi yhdistää kokonaisvaltaisesti opettajankoulutukseen. Täydennyskoulutusta kyllä on, mutta tällöin ympäristökasvatus jätetään liikaa opettajien oman aktiivisuuden varaan.

Työpaikkojen ympäristöohjelmat, joissa kiinnitetään huomiota esimerkiksi energian-, veden- ja paperin kulutukseen, keskittyvät myös henkilöstön koulutukseen. Niiden avulla voidaan vaikuttaa ihmisten toimintatapoihin myös kotona ja vapaa-ajalla.

Kokoomuksen tavoitteena on kehittää suomalaisista maailman ympäristötietoisin kansa.

Myös ympäristömerkit auttavat kuluttajaa ympäristöystävällisten valintojen tekemisessä. Jotta ympäristömerkeillä olisi vaikuttavuutta, niiden on oltava selkeitä ja ohjattava luotettavalla tavalla kuluttajaa valinnoissaan.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Otetaan ympäristökasvatus kokonaisvaltaisesti mukaan opetukseen kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta lähtien.*
- *Kehitetään ympäristömerkkijärjestelmiä palvelemaan kuluttajaa yhä paremmin.*

6. Parannamme elinympäristöä

Kauneutta, kaveruutta ja älyä asumiseen.

6.1 Viihtyisyyttä kaupunkeihin, kyliin ja maalaismaisemaan – pois Ruma-Suomesta

Päämäärä: *Suomalaisen elinympäristön viihtyisyyttä lisätään eri-ikäisten ihmisten ja ympäristönsuojelun tarpeet huomioon ottaen ja arkkitehtuurin, taiteen ja yhdyskuntasuunnittelun keinoja hyödyntämällä.*

VIIHTYISÄMPI, SIISTIMPI JA YHTEISÖLLISEMPI ASUMINEN

Asumisen ja yhdyskuntarakenteen tarpeet ovat erilaisia eri alueilla ja ihmisen elämän eri vaiheissa. Tulevina vuosikymmeninä noin puoli miljoonaa suomalaista muuttaa kasvukeskuksiin ja väestön keski-ikä nousee. Suomalaiset asuvat yhä enemmän yhden hengen talouksissa. Yhdyskuntien muuttuminen luo mahdollisuuden suunnitella yhä parempaa elinympäristöä eri-ikäisten ihmisten ja kestävä kehityksen tarpeet huomioon ottaen.

Elinympäristön viihtyisyys ja terveellisyys ovat hyvinvoinnin perusteita kaikenikäisille. Kaunis ja hoidettu rakennettu ympäristö, luonto, virkistysmahdollisuudet sekä toimivat kulkuyhteydet vaikuttavat arkeemme joka päivä. Myös elinympäristön siisteys ja esteettisyys ovat tärkeitä ihmisen hyvinvointia lisääviä tekijöitä.

Historian kerroksien näkymistä tulee arvostaa kaupunkien ja kylien kehittämisessä. Nykyaikaiseen rakennettuun ympäristöön kuuluu myös ympäristötaide. Taiteen lisäämiseksi rakentamisessa on esitetty prosenttiperiaatteen käyttöönottoa,

mikä tarkoittaa tietyn määrärahaosuuden varaimista rakennuksen tai sen ympäristön taiteelliseen parantamiseen.¹³

ENERGIA- JA YMPÄRISTÖTAVOITTEET TIIVISTÄVÄT YHDYSKUNTIA

Ekologisen asumisen ratkaisut ovat osin erilaisia kaupunkiseuduilla ja haja-asutusalueilla. Tiiviimpi rakentaminen kaupunkiseuduilla säästää ympäristöä. Infrastruktuuri voidaan rakentaa pienemmin kustannuksin ja energiaa ja materiaaleja säästyy. Yhteiskunnan palvelut pystytään toteuttamaan edullisemmin, kun välimatkat ovat lyhemmät. Myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen kuten tulviin varautuminen tuo uuden näkökulman yhdyskuntien suunnitteluun.

Kun haja-asutuksessa energia tuotetaan uusiutuvilla energialähteillä, jätevedet käsitellään paikallisesti ja liikkuminen tapahtuu vähäpäästöisesti esimerkiksi sähköautoilla, voi elintapa olla erittäin ympäristöystävällinen. Myös kesäasuntojen ekotehokkuudella on huomattava vaikutus suomalaisten ekologisen jalanjäljen suuruuteen.

EU:n tavoitteiden mukaan uusien rakennusten tulee olla lähes nollaenergiarakennuksia vuoden 2020 loppuun mennessä. Rakennusten energiankulutusta ja päästöjä voidaan vähentää rakentamismääräyksillä, liittämällä energiatehokkuusparannukset muuhun korjausrakentamiseen sekä ottamalla käyttöön uutta teknologiaa.

¹³ Opetusministeriö, 2009.

Hiljaisuus on suomalainen luonnonvara, jota pitää vaalia.

Päiväkoteja ei kaavoiteta vilkkaasti liikennöityjen väylien varrelle.

RAKENTAMISEEN UUTTA TEKNOLOGIAA JA PUUTA

Tulevaisuuden ympäristötietoinen rakentaminen on muutakin kuin energiätehokkuuden lisäämistä. Puun käyttöä tulee tuntuvasti lisätä ja puurakentamisen kokeiluhankkeita suosia. Uutta ympäristötekniikkaa on tarjolla myös vesihuoltoon. Rakentamismääräykset eivät saa kohtuuttomasti ehkäistä uusia, innovatiivisia ratkaisuja. Tietotekniikan ja uusien teknologioiden avulla voidaan seurata paremmin lämmitysenergian, sähkön ja lämpimän veden käyttöä ja saada näin kustannussäästöjä.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Elinympäristön suunnittelussa kiinnitetään enemmän huomiota asukasviihtyvyyteen, väestörakenteen muutokseen, energia- ja materiaalitehokkuuteen sekä viher- ja virkistysalueisiin. Lisätään korkeatasoista arkkitehtuuria ja ympäristötaidetta osana rakennettua ympäristöä.*
- *Selvitetään yhden hengen talouksien ja väestörakenteen muutoksen erityispiirteitä sekä otetaan ne huomioon yhdyskuntien kehittämisessä. Lisätään yhteisöllisen asuintavan ja ekologisen rakentamisen kokeiluhankkeita.*
- *Äly- ja informaatioteknologialla helpotetaan ikääntyvän väestön asumista sekä lisätään energia- ja materiaalitehokkuutta. Otetaan käyttöön kannustimia uusiutuvan pienenergian tuotannon edistämiseksi.*

6.2 Terveellisyyttä elinympäristöön, asumiseen ja työpaikoille

Päämäärä: *Suomalainen elää ja tekee työtä terveellisessä ympäristössä.*

Suomalaisen elinympäristö on varsin terveellinen. Jotta se voidaan säilyttää sellaisena, ympäristöterveyden näkökohdat tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti päätöksenteossa.

Melun vähentäminen ja torjunta ennalta on otettava paremmin huomioon muun muassa kaavoituksessa, sillä jopa noin kuudesosa suomalaisista altistuu melulle. Merkittäviä melunlähteitä ovat mm. tie- ja raideliikenne. Myös hiljaisuuden vaaliminen tulee ottaa tehtäväksi. Hiljaisia paikkoja voidaan osoittaa kaavoituksella.

Kaupungeissa ulkoilman pienhiukkaset ovat vakava terveysriski. Liikenteen päästöt ovat erityisen haitallisia, sillä ne purkautuvat ihmisten hengityskorkeudelle. Myös puuenergian käytön lisääntyessä tulee pienhiukkaspäästöihin kiinnittää huomiota etenkin kaupungeissa. Toisaalta suuri osa pienhiukkasista kulkeutuu meille muualta, mikä korostaa kansainvälisen yhteistyön merkitystä ilmansuojelussa.

Arkipäiväisessä käytössä on myös monia kemikaaleja, joiden terveysvaikutusten tutkimiseen pitää panostaa. Tietoa tarvitaan, jotta ihmiset osaavat välttää ympäristöterveysriskejä.

RAKENNUSTEN HOMEHTUMINEN ESTETTÄVÄ

Huono sisäilma on vakava terveysriski. Rakennusten kosteus- ja homevaurioiden korjaaminen ja ehkäisy on erityisen tärkeää niin ihmisten terveyden kuin kansantaloudenkin kannalta. On arvioitu, että huonon sisäilman aiheuttamat yhteiskunnalliset kustannukset olisivat jopa 3 miljardia euroa vuodessa.¹⁴ Rakentamisen hyvä laatu ja ammattitaito ovat avainasemassa, kun energiatehokkuusvaatimukset kiristyvät. Sisäilman laatu tulisi ottaa huomioon yhä paremmin myös maanalaisen rakentamisen yhteydessä, esimerkiksi rakennettaessa pysäköintihalleja ja metroasemia.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- Lisätään meluntorjuntaa ja osoitetaan yhdyskuntaan hiljaisia paikkoja.
- Vähennetään pienhiukkaspäästöjä esimerkiksi edistämällä sähköautojen yleistymistä.
- Jatketaan home- ja kosteusvaurioiden ennaltaehkäisyä ja vaurioiden korjaamista. Panostetaan rakennusalan osaamiseen ja täydennyskoulutukseen rakentamisen laadun varmistamiseksi.

6.3 Ruokapöytään ekologisuutta ja eläimille hyvinvointia

Päämäärä: *Suomalainen syö ja juo terveellisemmin ja ympäristöä vähemmän kuormittavasti sekä käyttää lähiseudun elintarvikkeita enemmän.*

Ruokailutottumuksemme ovat yksi merkittävimmistä ympäristövaikutuksista aiheuttavista tekijöistä elämässämme. Eläinperäisten tuotteiden osuus luonnonvarojen kulutuksesta on suuri.¹⁵ Alkutuotannossa käytetään myös paljon vettä ja ravinteita ohjautuu vesistöihin. Ruokailu voikin vastata puolta kulutuksen kaikista ravinnepäästöistä¹⁶. Toisaalta ekologiset valinnat voivat olla pieniäkin. Esimerkiksi vesijohtovesi on ekologinen ja terveellinen juoma. Kiinnittämällä huomiota siihen, ettei ruokaa mene hukkaan, voi välttää turhia ympäristövaikutuksia.

14. Ympäristöministeriö, www.ymparisto.fi.

15. Ks. Kotakorpi ym., 2008.

16. MTT.

Suomalainen
vesijohtovesi on juomana
sekä ekologinen että
terveellinen valinta.

LÄHIRUOKAA KOULUILLE, SAIRAALOIHIN JA ARMEIJAAN

Mielenkiinto luomu- ja lähiruokaan on kasvanut vuosi vuodelta. Lähiruoan etuja ovat tuoreus, positiiviset vaikutukset maaseudun elinvoimaisuuteen ja työpaikkoihin sekä pienet kuljetuskustannukset ja -päästöt.

Lähi- ja luomutuotteiden markkinat ovat vasta kehitymässä. Luomutuotteiden markkinatilannetta parantaisi oleellisesti, jos koulut, puolustusvoimat, sairaalat, päiväkodit ja muut julkiset ruokapalvelut tarjoaisivat lähellä tuotettuja luomuelintarvikkeita yhä enemmän. Myös kaupan tulisi aktiivisemmin ottaa valikoimiin lähi- ja luomuruokaa ja näin palvella kuluttajia paremmin. Monet kuluttajat ovat itse perustaneet lähiruokapiirejä, mikä kertoo, ettei kauppa ole ollut asiassa tarpeeksi aktiivinen.

Ruokailutottumukset syntyvät jo lapsena. Päivittäisen aterian terveellisyydestä ja ympäristöystävällisyydestä on paljon vastuussa päiväkodit, koulut ja myös työpaikkaravintolat. Ruokakasvatukseen ja -koulutukseen tulee ottaa mukaan ympäristönäkökulma.

TUOTEMERKINNÄT KULUTTAJAN AVUKSI

Ruokaketjun läpinäkyvyys on tärkeää, jotta voimme tietää, mitä olemme syömässä. Kysyntä turvallisesti, eläinystävällisesti ja kestävästi tuotettuja elintarvikkeita kohtaan on saanut jo monet yritykset liikkeelle. Elintarviketeollisuus on alkanut merkitä ekologisesti tuotettuja elintarvikkeita. Haasteena ovat kuitenkin kunnolliset merkintä- ja sertifiointijärjestelmät. Merkintöjen tulee olla luotettavia ja valvonnan toimivaa. Tuotemerkintöjen avulla voidaan edistää myös tuotantoeläinten hyvinvointia.

Ruoan alkuperäkysymykset nousevat esille myös muuntogeenisen viljelyn yhteydessä. Muuntogeeniset elintarvikkeet tulee merkitä selvästi, jotta kuluttajalla on mahdollisuus valita geenimuuntelusta vapaita tuotteita.

ELÄIMILLE HYVINVOINTIA

Tuotantoeläinten hyvinvoinnin lisäämiseksi epäkohtien ennaltaehkäisy on tärkeintä. Tarvitaan niin neuvontaa, määräyksiä kuin resurssejakin. Viranomaisten toimintaa tulee edelleen kehittää, jotta valvonta tehostuu ja esimerkiksi syyteharkintakynnys eläinsuojelurikoksissa madaltuu.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Ympäristönäkökohdat ja lähiruoka otetaan paremmalla ohjeistuksella huomioon julkisissa ruokapalveluissa. Parannetaan pienten elintarvikeyritysten mahdollisuuksia osallistua julkisiin kilpailutuksiin.*
- *Elintarvikkeiden kuluttajamerkintöjä kehitetään ja neuvontaa lisätään, jotta kuluttaja voi helposti valita ympäristöystävällistä ja eläinten hyvinvointi huomioon ottaen tuotettua lähiruokaa.*

Sähköautoja liikenteeseen.

6.4 Sujuvasti liikkuen paikasta toiseen

Päämäärä: *Suomalaisten liikkuminen kuluttaa vain vähän fossiilisia polttoaineita asuinpaikasta riippumatta.*

Liikenteen osuus Suomen kasvihuonekaasupäästöistä on noin viidennes.¹⁷ Päästöjen vähentämiseksi tarvitaan niin liikenne- ja yhdyskuntasuunnittelua, vähäpäästöistä ajoneuvoteknologiaa kuin uuden sukupolven biopolttoaineitakin.

LIIKENTEEN KANNUSTIMET KOHDALLEEN - ÄLYÄ MUKAAN

Tarvitaan kannustimia, jotta joukkoliikenne, kevyt liikenne ja vähäpäästöiset autot tulevat houkuttelevammiksi. Auto- ja ajoneuvoveron muuttaminen päästöihin perustuvaksi on esimerkki tällaisesta kannustimesta. Myös liikennepolttoaineiden verotus on uudistettu siten, että polttoaineita verotetaan niiden ympäristövaikutusten mukaan.

17. Liikennepoliittinen selonteko, 2008.

Joukkoliikenteen käyttöä työmatkaliikenteessä on lisättävä. Työnantajia tulee kannustaa työsuhdematkalipun käyttöönottoon, ja liityntäpysäköintiä tulee kehittää.

Sähköautot ovat yksi keino liikenteen päästöjen vähentämisessä. Henkilöliikenteen energiankäyttöä on mahdollista pienentää merkittävästi siirtymällä polttomoottoriautoista sähköautoihin ja ladattaviin hybridi-autoihin. Liikenneyritysten energiatehokkuutta voidaan lisätä vapaaehtoisilla energiatehokkuussopimuksilla.

Suomalaisyritysten logistiikkakustannuksiin vaikuttavat pitkät välimatkat kotimaassa sekä syrjäinen sijainti Euroopassa. Esimerkiksi suunnitelmallisuudella ja ajotavoilla voidaan säästää niin ympäristöä kuin kustannuksia.

PYÖRÄILYSTÄ JA KÄVELYSTÄ KANSANLIIKE

Yhdyskuntarakenteella on merkittävä vaikutus siihen, onnistuuko liikkuminen pyöräillen, kävelen tai joukkoliikenteen avulla. Kevyt liikenne on huomioitava paremmin liikennesuunnittelussa ja kaavoituksessa. Pyöräily- ja kävelyreitit, pyöräparkkeja ja niiden kunnossapitoa on kehitettävä kaupungeissa ja taajamissa. Ympäristöystävällisyyden lisäksi kevyellä liikenteellä on myönteisiä terveysvaikutuksia.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- Kehitetään edelleen taloudellisia ohjauskeinoja liikenteen päästöjen vähentämiseksi ja joukkoliikenteen houkuttelevuuden lisäämiseksi. Parannetaan raideliikenneyhteyksiä.
- Edistetään sähköautojen yleistymistä verotuksellisin keinoin ja latausinfrastruktuurin kokeiluhankkein.

7. Talouden keinot palvelemaan ympäristöä

Bruttokansantuotetta mitattava myös energian ja materiaalin kulutuksena.

Kestävän kehityksen talouden edellytyksenä on, että taloudelliset, sosiaaliset ja lainsäädännölliset kannustimet palkitsevat johdonmukaisesti. Tällä hallituskaudella verotuksen ympäristöuudistus on jo siirtänyt painopistettä ympäristölle haitallisen kuluttamisen verotukseen ja pois työn teon ja teettämisen verotuksesta.

Suomessa talouskasvu ja energian ja materiaalien käytön kasvu kulkevat yhä käsi kädessä. OECD:n arvioinnissa todetaan, että Suomi on viimeisen vuosikymmenen aikana edistynyt ympäristöön kohdistuvien rasitteiden irtikytkemisessä taloudellisesta kasvusta joidenkin tavallisimpien päästöjen ja vedenkäytön osalta. Arvioinnissa Suomelle suositeltiin ympäristönsuojelun taloudellisten ohjauskeinojen käyttöä.

Taloudellisia ohjauskeinoja ovat

- verot, maksut, tuet ja verohelpotukset
- markkinalähtöiset ohjauskeinot.

Ympäristövaikutusten taloudellisella ohjauksella pyritään

- lisäämään investointeja puhtaampaan teknologiaan
- lisäämään maankäytön tehokkuutta
- vähentämään luonnonvarojen käyttöä
- vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä ja muita ympäristöhaittoja.

7.1 Taloudelle ympäristömittarit

Päämäärä: Kansantalouden ja julkisen talouden ympäristövaikutuksia mitataan säännöllisesti rinnakkain talouden tunnuslukujen kanssa.

Bruttokansantuotetta (BKT) pidetään yleisesti kansantalouden kokonaistuotannon parhaana mittarina. BKT mittaa kotimaisen tuotannon arvoa, mutta ei ota huomioon inhimillisen ja luontopääoman hupenemista. Se ei mittaa talouden kestävyttä tai elämän laatua.¹⁸

Kansantaloutta voidaan mitata myös ympäristötehokkuutta kuvaavien mittarein. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi ”aidon kehityksen mittari” eli GPI (Genuine Progress Indicator), joka on suunniteltu mittaamaan kestävästä hyvinvointia. Myös hiilijalanjälki hiilitalouden mittaamiseen ja ekologinen jalanjälki luontopääoman hupenemisen mittaamiseen ovat kehittämisen arvoisia.

Valtion budjetilla on huomattavat ympäristövaikutukset, joten sen vaikutuksia tulisi tarkastella myös ympäristömittareilla mitattuna.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ Arvioidaan Suomen kansantaloutta perinteisten talousmittareiden rinnalla myös kestävästä kehitystä kuvaavilla mittareilla.

■ Kehitetään valtion talousarvion ympäristövaikutusten arviointia laatimalla talousarviolle ympäristömittarit.

18. Ks. Maailman tila, 2008.

7.2 Verojen, maksujen ja tukien ympäristöuudistus

Päämäärä: Verot, maksut ja tuet ohjaavat yhteiskuntaa ympäristövaikutuksiltaan haitattomampaan toimintaan.

Veroilla, maksuilla ja tuilla ohjataan yhteiskunnan kehitystä. Osa niistä ohjaa ympäristön kannalta parempaan suuntaan, osa lisää ympäristöhaittoja. Ohjauskeinot saattavatkin sisältää ristiriitaisuuksia, jotka

eri polttoaineita verotetaan aiempaa yhteismitallisemmin energiasisältöön ja päästöihin perustuen. Energiaverotuksen kiristyessä tulee ottaa huomioon energiantensiivisen vientiteollisuuden mahdollisuudet kilpailla maailmanmarkkinoilla.

Kiinteistöverolla voidaan vaikuttaa maankäyttöön, rakennusten energiatehokkuuteen sekä energiantuotantoon. Yhteiskunnan materiaalitehokkuutta voidaan edistää uusiutumattomiin luonnonvaroihin kohdistuvilla veroilla sekä jäteverolla. In-

Esimerkkejä mahdollisista ympäristöperusteisista veroista

1. Yhdyskuntien ja teollisuuden vesistöön johdettavan lauhdelämmön vero
2. Ilmasto- ja energiatehokkuusperusteinen kiinteistövero
3. Energiatehokkuusinvestointien poistojärjestelmä elinkeinoelämälle
4. Kaivannaisvero kierrätysmateriaalin käytön edistämiseksi

myös heikentävät niiden vaikuttavuutta. Yhteiskunnan tehokkaan toiminnan kannalta on tärkeää tunnistaa vääristymät ja muokata ympäristölle haitallisia ja ympäristön kannalta tehottomia tukia ja veroja.

OECD:n arvioinnin mukaisesti Suomen tulisi tutkia taloudellisten ohjauskeinojen tarjoamat mahdollisuudet, kuten typpipäästöjen verotus ja tiemaksut.

VEROTUKSEN YMPÄRISTÖUUDISTUS

Verotus on keskeinen talouden ohjauskeino, jonka kautta voidaan vaikuttaa kuluttajien valintoihin, tuotteiden ja palveluiden hintoihin, markkinoiden toimintaan ja ympäristömyötäisten investointien toteutumiseen. Verotuksen painopistettä onkin jo siirretty työn verotuksesta ympäristöperusteiseen verotukseen. Myös uusia, innovatiivisia veromuotoja tulee selvittää.

Vuoden 2011 alusta lähtien Suomessa on voimassa uudenlainen energia- ja hiilidioksidiverotus, jossa

vestointien kohdistumista energia- ja materiaali-tehokkuusteknologioihin tulee kannustaa myös verotuksen keinoin.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ Jatketaan verotuksen painopisteen siirtämistä työn verotuksesta ympäristölle vahingollisen toiminnan verotukseen. Oikein kohdistuva verotus palkitsee automaattisesti ympäristöä vähiten rasittavan toiminnan.

■ Selvitetään erilaisten tukijärjestelmien vaikutukset ympäristölle. Muokataan ympäristölle haitallisia tai tehottomia tukia ja poistetaan ohjauksen ristiriitaisuudet.

■ Kannustetaan verotuksen keinoin energiatehokkuusinvestointeihin sekä infrastruktuurin teknologiainvestointeihin.

Luonnonarvokauppa laajentaa metsien suojelua.

7.3 Markkinaehtoiset ohjauskeinot – päästökauppa, luonnonarvokauppa

Päämäärä: *Markkinaehtoiset ohjauskeinot auttavat ympäristönsuojelussa.*

Markkinalähtöisin ohjauskeinoin voidaan vaikuttaa myös ympäristötoimenpiteisiin. Ne tarjoavat vapaaehtoisuutta ja joustavuutta velvoitteiden täyttämiseen. Esimerkiksi päästökaupan tarkoitus on luoda taloudellinen kannustin päästöjen vähentämiseksi. Ollakseen oikeudenmukainen hiilidioksidin päästökaupan tulisi kuitenkin kattaa kaikki merkittävimmät päästöjen aiheuttajavaltiot ja toimialat.

Luonnonsuojelussa markkinaehtoiset menettelytavat ovat myös nousussa. Esimerkiksi Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa 2008–2016 (METSO) suojellaan metsäisiä luontotyyppisiä ja lajeja vapaaehtoisuuteen perustuen. Metsänomistajalle maksetaan korvausta metsäluonnon suojelusta ja hoidosta. Luonnonarvokaupassa suojelusta tehdään yksi taloudellisen maankäytön muoto vaikkapa puunkaidon, turpeennoston tai metsästyksen rinnalle. Joustavuutta tuo, jos sopimukset tehdään määräajaksi, jonka jälkeen alueen käyttö jatkuu maanomistajan haluamalla tavalla.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Selvitetään uusia, markkinalähtöisiä ja innovatiivisia ympäristöohjauksen keinoja. Jatketaan nykyistä luonnonarvokauppaa ja sen kehittämistä luonnonsuojelussa.*

■ *Huolehditaan suomalaisten yritysten kansainvälisen kilpailukyvyyn säilymisestä päästökauppajärjestelmiä kehitettäessä EU:ssa ja YK:ssa.*

Pääomat kääntävät
ympäristöideat
maailmaa pelastaviksi
innovaatioiksi.

7.4 Pääomia ja sijoittamista ympäristöliiketoimintaan

Päämäärä: *Kannustetaan pääomien ohjautumista ympäristön kannalta merkityksellisiin hankkeisiin.*

Yhteiskuntavastuullinen sijoittaminen yhdistää sosiaaliset ja ekologiset näkökohdat perinteisten taloudellisten näkökohtien kanssa. Ympäristöliiketoimintaan sijoittaminen voidaan nähdä yhtenä, joskaan ei ainoana yhteiskuntavastuullisen sijoittamisen muotona. Kansainvälisesti puhtaan teknologian hankkeet ovat yhä suosittuimpia sijoituskohteita.¹⁹

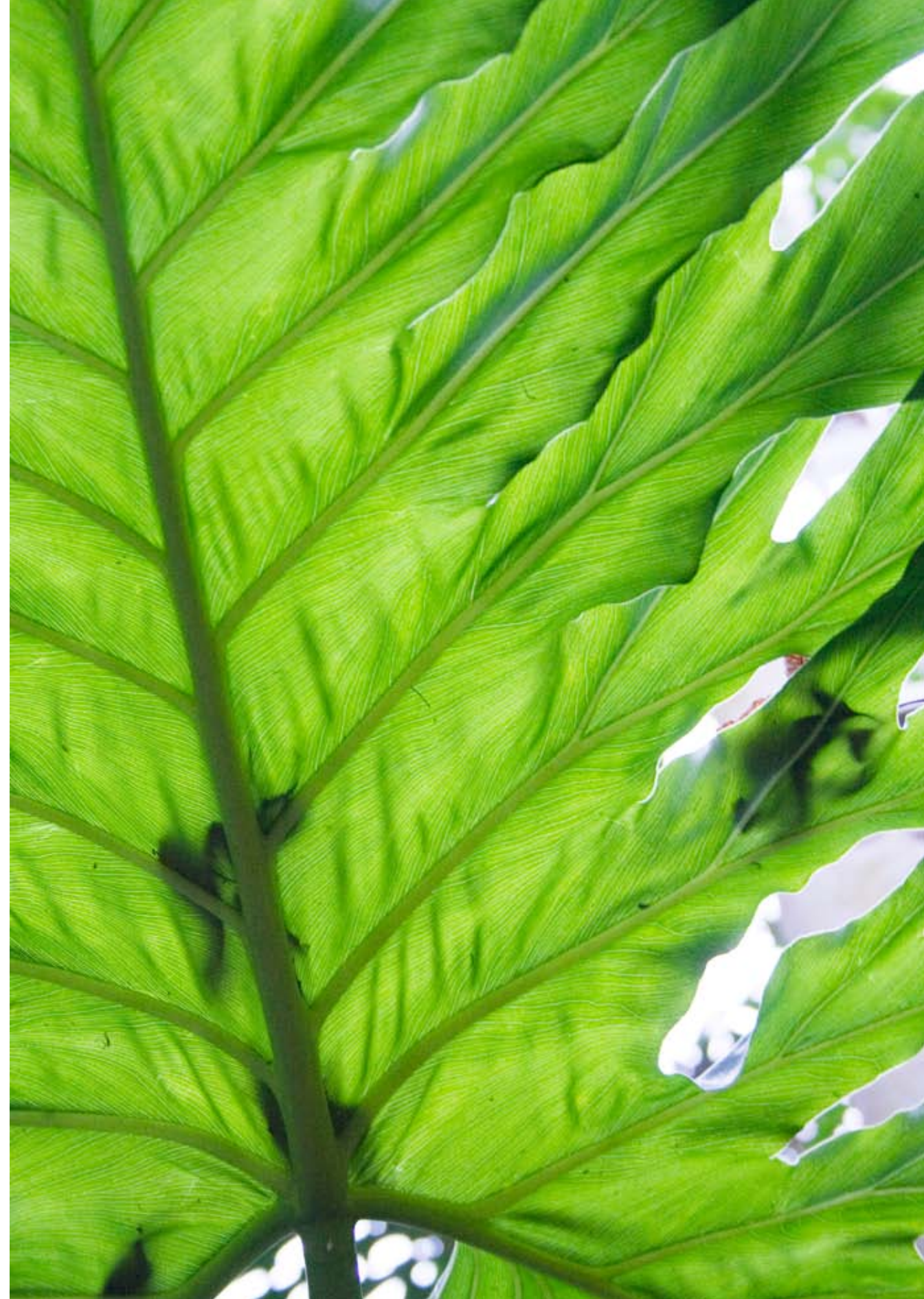
Ympäristöalan lupaavat yritykset tarvitsevat tukea kasvuun ja kansainvälistymiseen, jotta niistä tulee myös houkuttelevia sijoituskohteita. Tarvitaan puhtaisiin teknologioihin sijoitettavia pääomarahastoja ja niihin kasvavaa pääomaa.²⁰ Uusia liikeideoita tulisi myös etsiä aktiivisemmin tutkimuksen parista kaupallistettaviksi.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

■ *Selvitetään kannustimia kestävän kehityksen sijoitustoiminnalle sekä markkinalähtöisen rahoituksen kohdistumiselle ympäristöliiketoimintaan.*

19. Ks. myös Maailman tila, 2008.

20. Sitra, 2007.

8. Suomen ulkopolitiikka ympäristön asialle

Ympäristöhaasteet eivät tunne valtioiden rajoja. Esimerkiksi Itämeren tila ja ilmastonmuutos ovat ulkopoliittisia haasteitamme, joiden hallitsemiseksi tarvitaan maiden välistä yhteistyötä niin kahdenkeskisesti, monenkeskisesti kuin myös EU:ssa. Näiden lisäksi merkittävä kokonaisuus on lähialueyhteistyö. Esimerkiksi Luoteis-Venäjällä, lähellä Suomen rajaa sijaitsevan Kuolan niemimaan ympäristösuojelun parantamiseksi ei ole toteutettu riittäviä toimia²¹.

8.1 Kaikki maat mukaan ilmastopolitiikkaan

Päämäärä: *Kansainvälisen sitovan ilmastopimuksen muotoutumiseen vaikutetaan ottaen huomioon Suomen erityislaatuisuus energiaa runsaasti kuluttavana ja hiiltä sitovana maana.*

Ilmastonmuutoksen torjuminen vaatii maailmanlaajuisia kasvihuonekaasupäästöjen vähennyksiä. Kansainväliset ilmastoneuvottelut kattavan sopimuksen ja sitovien päästövähennysten sopimiseksi ovat kuitenkin edenneet vaivalloisesti. Tavoite sitovasta ilmastopimuksesta YK:n puitteissa on säilynyt, mutta edessä saattaa olla myös tarve uudellaisiin ratkaisuihin. Monet maat ovat ilmoittaneet kansallisista päästövähennystavoitteistaan. Ne eivät kuitenkaan vielä riitä, jotta tavoite rajoittaa maapallon lämpeneminen korkeintaan kahteen asteeseen saavutettaisiin.

21. OECD, 2009.

Metsänhoito kunniaan ilmastoneuvotteluissa.

EU:N ILMASTOPOLITIikka – MYÖS SUOMEN ASIALLE

Suomen ilmastopolitiikan sisältö määrittyy vahvasti Euroopan unionin kautta. Olemme sitoutuneet EU:ssa asetettuihin päästövähennyksiin ja uusiutuvan energian tuotannon tavoitteisiin. Ilmastoneuvotteluissa kriittisin kysymys Suomelle on, miten metsien käyttö arvioidaan hiililaselaskelmissa ja mitkä ovat laskelmien vertailuvuodet. Kun uusiutuvan energian tavoitteet lisäävät puunkäyttöä, epäedullinen hiilinieluratkaisu voisi tuoda Suomelle huomattavat lisäkustannukset.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *YK:n ilmastoneuvottelujen tavoitteena tulee olla oikeudellisesti sitova sopimus, jossa*
  - *ratkaistaan myös luotettavaan raportointiin liittyvät ongelmat*
  - *metsänielujen laskentamenetelmät eivät rankaise Suomea metsiensä hyvästä hoidosta.*
- *Suomen tulee huolehtia kansainvälisessä ilmastopolitiikassa suomalaisille tärkeistä asioista kuten metsistä, teollisuuden kilpailukyvyistä ja teknologian rahoituksesta.*

8.2 Kehitysyhteistyötä ilmastonmuutokseen

Päämäärä: Suomen harjoittama kehitysyhteistyö tukee kohdemaiden omia valmiuksia selvitä ilmastonmuutoksen tuomista haasteista.

Kehitysmaiden väestö kasvaa nopeasti, mikä pahentaa ilmastonmuutosta ja vaikeuttaa siihen sopeutumista. Ravintoa ei riitä kaikille ja puhtaasta vedestä on pula. Kehitysyhteistyössä olisikin uskallettava tarttua suuriin ongelmiin.

Kehitysyhteistyö on keskeinen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Kehitysyhteistyön kautta Suomi tukee taloudellisesti, yhteiskunnallisesti ja ekologisesti kestävästä kehitystä kohti YK:n vuosituhattavoitteita.

Ympäristökysymykset ovat aina olleet keskeinen osa köyhyyden vastaista työtä ja ilmastonmuutoksen myötä ne korostuvat entisestään. YK:n arvioiden mukaan metsien häviäminen, muuttuvat sademäärät, nouseva merenpinta ja muut ilmastonmuutoksen seuraukset lisäävät köyhyyttä ja nälkää huomattavasti.

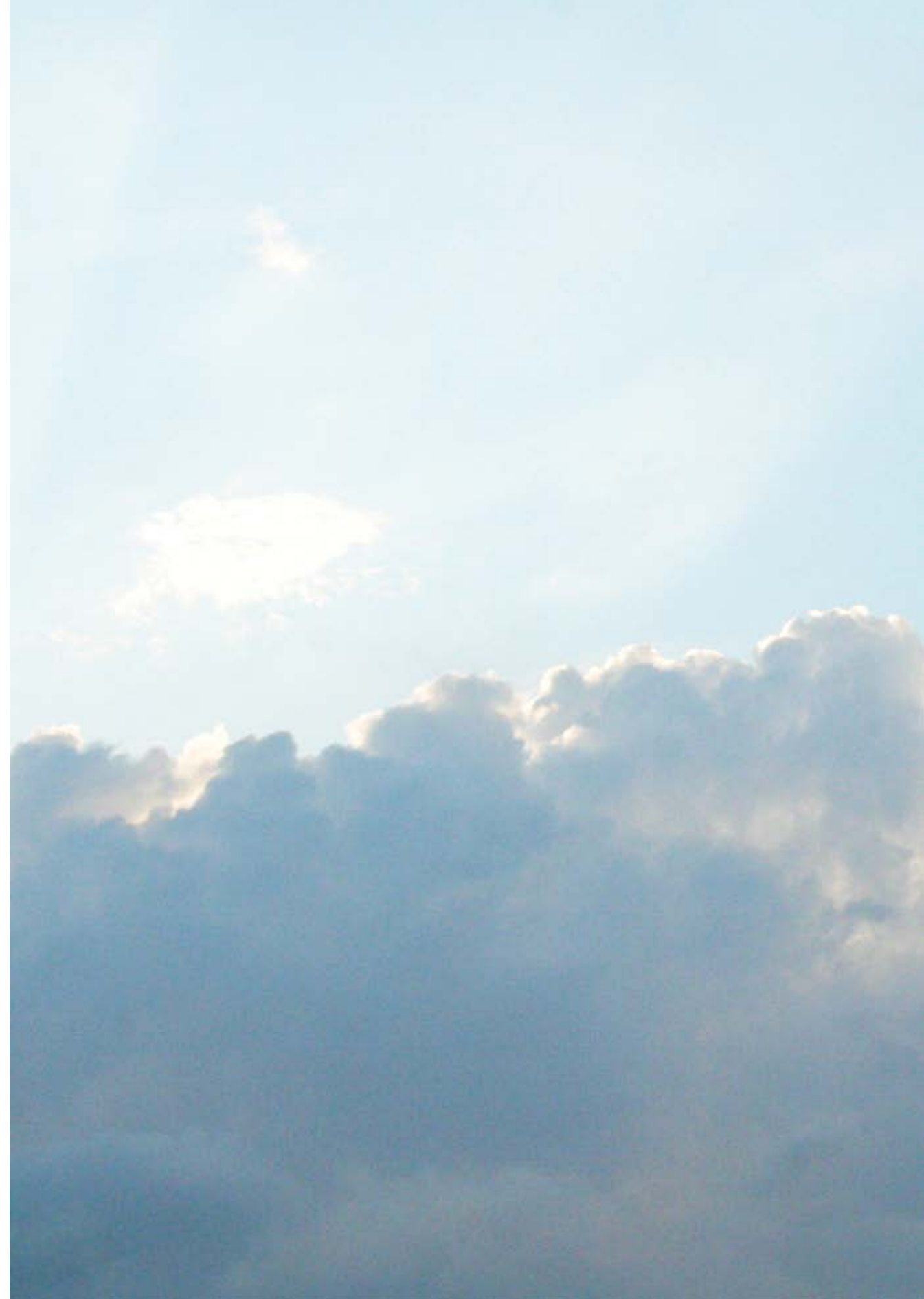
Euroopan unioni on luvannut rahoittaa kehitysmaiden ilmastotoimia yli seitsemän miljardilla eurolla vuosina 2010–2012. Suomen osuus tästä on 110 miljoonaa euroa. Kööpenhaminan ilmastokokouksen loppuasiakirjan mukaisesti rahoituksen tulee olla uutta, eikä siis pois nykyisestä kehitysavusta.

Suomen on järkevää tukea kehitysmaiden kykyä vastata ilmastonmuutoksen haasteisiin kokonaisvaltaisesti, ei yksittäisten projektien kautta. Kumppanimaille on luotava edellytykset ekologisesti kestäväan talouskasvuun siirtämällä puhdasta teknologiaa ja taloudellista osaamista sekä kehittämällä maiden pääsyä maailmanmarkkinoille. Kehitysmaat voivat pienentää poikkeavien sääilmiöiden aiheuttamaa inhimillistä ja aineellista tuhoa varautumalla tapahtumiin järjestelmällisesti ja hyvissä ajoin. Useat maat tarvitsevat tukea myös ilmastorahoituksen luotettavaan hallinnoimiseen

---

Kehitysyhteistyössä
hillitään väestönkasvua
ja huolehditaan
puhtaasta vedestä.

Suomalaiset puutuotteet maailmankartalle!

ja tehokkaaseen kohdentamiseen. Kaikessa tässä Suomella on osamista.

Ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvät haasteet kehitysmaissa ovat niin valtavia, ettei niitä voida ratkaista pelkän julkisen rahoituksen avulla. Siksi myös yksityinen sektori on saatava mukaan. Yritysten halukkuus investoida kehitysmaihin riippuu paitsi markkinapotentiaalista, myös ympäröivän yhteiskunnan poliittisesta vakaudesta. Tässä korostuvat korruption vastainen työ, oikeusvaltion kehittäminen ja poliittisten konfliktien hallinta.

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Kehitysyhteistyössä painotetaan toimia, joilla voidaan hillitä hallitsematonta väestönkasvua.*
- *Tuetaan kehitysmaiden ilmastotoimia kokonaisvaltaisesti, ei irrallisten projektien kautta. Yhteistyön on aina lähdeittävä kumppanimaan tarpeista, mutta Suomen on tarjottava omaa osaamistaan esimerkiksi puhtaan energian, kestävän metsänhoidon, ympäristömittauksen, viestintäteknologian ja hyvän hallinnon aloilla. Kaiken Suomen kehitysavun tulee olla ympäristön kannalta kestävällä pohjalla.*
- *Kannustetaan yrityksiä sijoittamaan ilmastotoimiin kehitysmaissa. Innovatiivisten rahoitusmuotojen käyttöönottoa ympäristöavussa on tuettava.*

8.3 Ulkomaankauppa ympäristöliiketoiminnan asialle

Päämäärä. *Ympäristötuotteita ja -palveluja tarjoavien yritysten vientitoimintaa vahvistetaan ulkomaankauppapoliittisin keinoin.*

Kansainvälinen ilmastorahoitus ja -rahastot sekä muut kansainväliset ympäristöhankkeet tarjoavat työtä laajasti asiantuntijoille ja teknologiayrityksille. Kansainväliset markkinat tarjoavat lukuisia vientimahdollisuuksia myös Suomelle.

Suomalaisten ympäristöyritysten liiketoiminnan kasvu ei kuitenkaan ole lisääntynyt samaa vauhtia kuin markkinat kasvavat maailmassa. Suomelle on laadittu kansallinen toimintaohjelma ympäristöliiketoiminnan kehittämiseksi Sitran johdolla. Sen tavoitteena on luoda Suomesta globaalisti tunnetuin cleantech-maa, jolla on tehokkaimmat kansainväliset verkostot.²²

TYÖRYHMÄ EHDOTTAA:

- *Keskitytään ulkomaankaupassa suomalaisia yrityksiä hyödyttävien liiketoimintaverkostojen rakentamiseen ja luodaan yhteyksiä kansainvälisiin ympäristöhankkeita rahoittaviin taboihin.*

22. Sitra, 2007.

LÄHTEET JA TAUSTAMATERIAALI

Elintarviketurvallisuusvirasto www.evira.fi.

Energiateollisuus ry.: Haasteista mahdollisuuksia – sähkön ja kaukolämmön hiilineutraali visio vuodelle 2050. 2009.

Faehnle, M., Bäcklund, P. & Laine, M. (toim.): Kaupunkiluontoa kaikille. Ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2009/6. http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_12_16_Tutkimuksia_6_Backlund.pdf.

Hoffren, J.: Ilman pienhiukkaset merkittävä terveysongelma. Tieto&trendit 3/2008. http://www.stat.fi/artikkelit/2008/art_2008-05-30_007.html?s=0.

Ilmatieteen laitos www.fmi.fi.

Kansallinen metsäohjelma 2015. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 3/2008.

Kehityspoliittinen ohjelma 2007 – Kohti oikeudenmukaista ja kestävää ihmiskuntapolitiikkaa. Ulkoministeriö. 2008. <http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=22346&GUID={C8A2F682-07F8-413A-B7C5-8CBB52EB9D8D}>.

Keskinarkaus, S., Matilainen, A. & Kurki, S.: Metsästysmatkailun toimintamallit ja niiden kestävyys valtion mailla. Julkaisuja 18. Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti. 2009. <http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Julkaisuja18.pdf>.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä: Ilmasto- ja energiapoliittinen raportti. Helsinki, 2008.

Kotakorpi, E., Lähteenoja S. & Lettenmeier M.: KotiMIPS. Kotitalouksien luonnonvarojen kulutus ja sen pienentäminen. Suomen ympäristö 43/2008. Ympäristöministeriö. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=92963&lan=fi>

Kuusi, O., Kurppa, S. & Pakkasvirta J. (toim.): Löytöretkiä biopolitiikkaan. Suomen biopolitiikan haasteita ja näkökulmia globaaleissa puitteissa 2010–2050. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 1/2010.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan ilmastopoliittinen ohjelma 2009–2020. Liikenne- ja viestintäministeriö. Ohjelmia ja strategioita 2/2009.

Maailman luonnonsäätiö www.wwf.fi.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus www.mtt.fi.

Maa- ja metsätalousministeriö www.mmm.fi.

Motiva oy www.motiva.fi.

Metsähallitus: Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 89. 2008. <http://julkaisut.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b89.pdf>.

OECD: OECD Environmental Performance Reviews. Finland. OECD Publishing, Paris 2009.

Päin näköä! Visuaalisten alojen taidepoliittinen ohjelma. Opetusministeriön julkaisuja 2009:53.

PricewaterhouseCoopers: Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU. Report on data collection results. 2009. http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/statistical_information.pdf.

Pöyry Management Consulting Oy: Uutta työtä Suomeen energia- ja ympäristötoimialoilta. 2010. Julkaisematon.

Raateoja, M., Myrberg, K., Flinkman, J. & Vainio, J.: Kotimeri. Itämeri ympärillämme. Editra, Porvoo 2008.

ROTI: Rakennetun omaisuuden tila 2009. www.roti.fi.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto: Cleantech Finland – ympäristöstä liiketoimintaa. Kansallinen toimintaohjelma ympäristöliiketoiminnan kehittämiseksi. 2007. <http://www.sitra.fi/julkaisut/muut/ympubstrategia1.pdf>.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto: Kansallinen luonnonvarastrategia: Älykkäästi luonnon voimin. Vantaa, 2009.

Tarasti, L.: Hajajätevesiselvitys. Ympäristöministeriön raportteja 25/2009.

Tiehallinto: Tiefaktra 2009. <http://www.tiehallinto.fi/pls/wwwedit/docs/23325.PDF>

Tilastokeskus www.stat.fi.

Tuotantoeläinten hyvinvointistrategia. Työryhmämuistio Maa- ja metsätalousministeriö 2006:20. http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamuistiot/5jlrkZEB/trm2006_20.pdf.

Ulkoasianministeriö www.formin.finland.fi.

Valtioneuvoston selonteko: Itämeren haasteet ja Itämeripolitiikka. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 23/2009.

Valtioneuvoston liikennepoliittinen selonteko: Liikennepoliittikan linjat ja liikenneverkon kehittämis- ja rahoitusohjelma vuoteen 2020. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 17/2008.

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 28/2009.

Worldwatch-insituutti: Maailman tila 2008. Kestävä talous: raportti kehityksestä kohti kestävää yhteiskuntaa. Gaudeamus, Helsinki 2008.

Ympäristöministeriö www.ymparisto.fi.

Ympäristövaliokunnan mietintö: Valtioneuvoston selonteko Itämeren haasteista ja Itämeripolitiikasta. YmVM 2/2010 vp.

KOKOOMUKSEN
EDUSKUNTARYHMÄ

00102 EDUSKUNTA • puh. (09) 4321 (vaihde) • fax (09) 432 2248
www.kokoomus.fi/eduskuntaryhma